

KS. JÓZEF BUDNIAK

KAPLICA EKUMENICZNA W FILII UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W CIESZYNIU. POWRÓT DO TRADYCJI

Czasy współczesne, pełne wydarzeń rozpraszać uwagę człowieka, nie sprzyjają wewnętrznemu skupieniu, tak potrzebnemu dla realizacji misji humanistycznych i religijnych. Dlatego niezwykle ważne jest tworzenie miejsc, w których ludzie różnych wyznań, złączeni jednak istotą bytu człowieka na ziemi, znajdują chwilę zastanowienia się nad sobą, na poszukiwanie drogi, prawdy, życia, miłości i Odkupienia. Takim miejscem stanie się z pewnością kaplica ekumeniczna.

Dnia 12 maja 1998 roku w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie została poświęcona kaplica ekumeniczna. Otwarcie jej to kolejny fakt, który zapisze się w tradycji uniwersyteckiej, w historii Cieszyna, Polski i Kościoła. To wydarzenie, tak ważne w wymiarze duchowym i historycznym, jest powrotem do tradycji.

I. TRADYCJE AKADEMICKIE CIESZYŃSKIEGO ŚRODOWISKA

Od XV stulecia Cieszyn posiada związki ze znanymi ośrodkami nauki i kultury (Kraków, Ołomuniec, Wiedeń, Lwów). Intensywnie rozwijało się również szkolnictwo na różnych szczeblach.

Zmiany systemu oświaty w XIX-wiecznej monarchii habsburskiej i odrodzenie polskiego ruchu narodowego w Księstwie Cieszyńskim pozwoliły w 1895 roku na otwarcie pierwszej polskiej szkoły średniej na Śląsku Cieszyńskim: Polskiego Gimnazjum Prywatnego. Przyczyniła się do tego Macierz Szkolna Księstwa Cieszyńskiego¹.

W latach 1904–1923 odbywały się w Cieszynie tzw. kursy uniwersyteckie organizowane przez Polskie Towarzystwo Pedagogiczne w Księstwie Cieszyńskim. Miały na celu edukowanie nauczycieli poprzez uczestniczenie w wykładach prowadzonych przez wybitnych przedstawicieli nauki polskiej. Tu należy wspomnieć wybitnego filozofa Kazimierza Twardowskiego, poetę i historyka literatury Jana Kasprowicza, historyków Franciszka Bujaka i Adama Szelągowskiego, ekonomistów Józefa Buzka i Stanisława Głabińskiego, przyrodników Emila Godlewskiego i Michała Siedleckiego, artystę rzeźbiarza Jana Raszkę².

W roku 1911 w Cieszynie-Bohrku rozpoczęło działalność edukacyjną Polskie Seminarium Nauczycielskie, które przygotowywało przyszłych nauczycie-

¹ R. Mrózek, *Tradycje Akademickie Środowiska Cieszyńskiego – u podstaw organizacyjnych Filii Uniwersytetu Śląskiego*, w: *W zwierciadle ćwierćwiecza*, red. R. Mrózek, Cieszyn 1995, s. 11.

² Por. „Miesięcznik Pedagogiczny” 1905, nr 6, s. 97–99.

li³. W tradycji tego seminarium, prócz kształcenia i rozwijania intelektu, zawsze była edukacja duchowa, realizowana podczas różnych nabożeństw w kaplicy seminarium. W owym czasie była to kaplica jednowyznaniowa-rzymskokatolicka.

Reforma szkolnictwa z 1936 roku spowodowała likwidację cieszyńskiego Seminarium Nauczycielskiego. Od roku szkolnego 1937/38 w tym samym gmachu rozpoczęło działalność Liceum Pedagogiczne⁴.

W 1922 roku powstaje w Cieszynie, przeniesiona z Bydgoszczy, Państwowa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego. Uczelnia ta była szkołą zawodową typu wyższego i posiadała Wydział Rolniczy i Wydział Instruktorско-Nauczycielski⁵. Najwybitniejszym przedstawicielem kadry nauczycielskiej był entomolog Kazimierz Simm⁶. Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego przetrwała w Cieszynie do 1950 roku, kiedy to przeniesiono ją do Olsztyna.

Aby zachować ciągłość w tradycjach akademickich i wypełnić lukę, jaka w lokalnej przestrzeni edukacyjnej i tradycjach akademickich powstała po przeniesieniu WSGW do Olsztyna, 15 maja 1971 roku powołane zostaje Wyższe Studium Nauczycielskie jako Filia Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Sześć lat później Studium to zamieniono na Wydział Pedagogiczno-Artystyczny i w takiej postaci funkcjonuje do dziś. To na uniwersytecie w Cieszynie w dniach od 21 do 28 VIII 1995 roku odbył się Międzynarodowy Kongres Ekumeniczny, który zgromadził przedstawicieli 10 Kościołów chrześcijańskich (rzymskokatolicy, luteranie, prawosławni, reformowani, anglikanie, starokatolicy, baptyści, adwentyści, metodyści, wolni chrześcijanie).

II. MIĘDZYKARODOWY KONGRES EKUMENICZNY W FILII UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W CIESZYNIE

Zdawać by się mogło, że tradycje edukacji duchowej w uczelni cieszyńskiej w związku z jej różnymi, skomplikowanymi dziejami zanikły. Niewiele osób pamięta, że w dostojnym budynku dzisiejszej uczelni była kaplica. Ale tradycje owej edukacji duchowej odżyły wcześniej niż to znamienne wydarzenie z maja bieżącego roku – otwarcie i poświęcenie kaplicy ekumenicznej.

W ostatnim tygodniu sierpnia 1995 roku odbył się w Cieszynie XXVIII Międzynarodowy Kongres Ekumeniczny. Zgromadził uczestników z różnych stron świata: Europy, Stanów Zjednoczonych i Afryki. Nieprzypadkowo Kongres ten odbył się w Cieszynie. Cieszyn bowiem jest miastem leżącym w Polsce i w Republice Czeskiej. Tradycje miasta są starsze od państwowości obu tych narodów. Jest miejscem romańskiej rotundy sprzed 1000 lat i odwiecznych nekropoli chrześcijan i Żydów. Dzisiaj ziemia cieszyńska jest jedynym zwartym obszarem chrześcijan należących do Kościoła rzymskokatolickiego i ewangelicko-augsburskiego⁷ Struktura wyznaniowa Śląska Cieszyńskiego oddaje w pełni

³ A. Zajac, *Okres międzywojenny, w: Cieszyn. Zarys rozwoju miasta i powiatu*, red. J. Chlebowczyk, Katowice 1973, s. 270.

⁴ Tamże, s. 271.

⁵ Tamże, s. 272 – 273.

⁶ „Kazimierz Simm żył w latach 1884 –1955. Był on inicjatorem ochrony źródeł Wisły. Po przeniesieniu Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego z Cieszyna do Olsztyna K. Simm został profesorem Uniwersytetu Poznańskiego”. Por. Mrózek, *Tradycje...*, s. 12.

⁷ J. Budniak, *XXVIII Międzynarodowy Kongres Ekumeniczny w Cieszynie. Ora et labora*,

jego ekumeniczny charakter. Dane z ostatniego roku ukazują następujący obraz tej struktury: około 60% mieszkańców Śląska Cieszyńskiego to wyznawcy Kościoła rzymskokatolickiego; 30% to wyznawcy Kościoła ewangelicko-augsburskiego; 10% stanowią wyznawcy innych wspólnot (Adwentyści Dnia Siódmego, Kościół Wolnych Chrześcijan, Zielonoświątkowcy, Zbór Stanowczych Chrześcijan i inne)⁸.

Uczestnicy Międzynarodowego Kongresu Ekumenicznego, spotykając się w Cieszynie, znaleźli się w szczególnym miejscu, na skrawku Europy, tak często wazącym na jej losach. Dawne Księstwo Cieszyńskie dzieliło przez wieki los całego Śląska. Ziemia Cieszyńska poprzez historię należała do wielu kultur narodowych – Polski, Czech, Niemiec i Austrii. Z tej ziemi wychodziły na świat wybitne osobistości chrześcijan i narodu żydowskiego. Ślady tego wielokulturowego powinowactwa istnieją do dziś.

Całość programu kongresowego realizowana była w gościnnych murach Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie. Temat kongresu „Odnów nas przez modlitwę i pracę – ora et labora” rozważano w aspekcie trzech wyznań chrześcijańskich, reprezentowanych przez teologów z Kościoła Rzymskokatolickiego, ewangelicko-augsburskiego i prawosławnego. Duchowość tego kongresu pozostawiła niezatarte ślady w umysłach nie tylko uczestników kongresu, ale również w umysłach i sercach pracowników i studentów uniwersytetu oraz mieszkańców Cieszyna.

Od trzech lat, czyli od tego czasu, kiedy odbywał się kongres, w uczelni cieszyńskiej celebrowane są w każdą sobotę nabożeństwa. Powstanie kaplicy ekumenicznej stało się więc wyrazem rzeczywistych, głębokich potrzeb kilkutyśięczonego środowiska akademickiego.

III. KAPLICA EKUMENICZNA W CIESZYŃSKIEJ FILII

We wtorek 12 V 1998 roku przybyły do cieszyńskiej Alma Mater najwybitniejsze postacie życia religijnego, akademickiego i społecznego Cieszyna, regionu, całego Śląska oraz Zaolzia.

– Środowisko akademickie reprezentowali:

prof. dr hab. Tadeusz Sławek, rektor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach;

prof. dr hab. Zofia Ratajczak, prorektor ds. nauki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach;

prof. dr hab. Alojzy Kopoczek, prorektor Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie;

władze dziekańskie Filii Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego z dziekanem *prof. dr hab. Andrzejem Wójtowiczem*;

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego reprezentował *ks. dr Zygfryd Glaeser*.

– Na uroczystość przybyli również przedstawiciele władz wojewódzkich z wojewodą *Andrzejem Sikorą* oraz władz miejskich z burmistrzem *Janem Olbrychtem*.

Cieszyn–Bytom 1996, s. 13.

⁸ Por. J. Budniak, *Ekumenizm w diecezji bielsko-żywieckiej w latach 1992–1997* Raport dla ks. bp. ordynariusza Tadeusza Rakoczego przygotowany na wizytę Ad Limina Apostolorum, która odbyła się w lutym 1998 r.

– Swoją obecnością uczcili to ważne wydarzenie przedstawiciele władz kościelnych:

bp Tadeusz Rakoczy, ordynariusz diecezji bielsko-żywieckiej Kościoła rzymskokatolickiego;

bp Paweł Anweiler, biskup diecezji cieszyńskiej Kościoła ewangelicko-anglikańskiego;

ks. prał. Stanisław Puchała, delegat abpa Damiana Zimonia, metropolity katowickiego;

ks. dziekan Rudolf Sikora, przedstawiciel bpa Franciszła Lobkowicza, ordynariusza diecezji ostrawsko-opawskiej w Republice Czeskiej;

ks. Jan Cieślak, delegat Władysława Wolnego, biskupa Kościoła ewangelicko-anglikańskiego w Republicę Czeskiej;

ks. radca Jan Gross, prezes Śląskiego Oddziału Polskiej Rady Ekumenicznej;

ks. dr Józef Budniak, prezydent Polskiego Regionu Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej.

Kaplica istnieje w miejscu dawnego obiektu sakralnego. Jednak jej wygląd odbiega od pierwotnego, jest mniejsza. Posiada nowoczesny wystrój zaprojektowany przez cieszyńskiego artystę rzeźbiarza Jerzego Hermę. Jest on projektantem i wykonawcą soborowego ołtarza i ambonki. W tle ołtarza majestatycznie wznoszą się dwunastogłosowe organy, pieczętowane odrestaurowane przez cieszyńskiego organmistrza Roberta Kopoczka. Refleksyjny nastrój kaplicy dopełniają kryształowe kandelabry i subtelny błękit ścian.

Rozpoczynając uroczystość, zebranych przywitał prorektor Filii prof. dr hab. Alojzy Kopoczek, który powiedział m. in.: „Dzisiejsza uroczystość ma charakter szczególny – to zwrot ku normalności, znak czasów współczesnych – *signum temporis*. Ten podniosły dla nas dzień to zarazem zwrot ku bogatej polskiej chrześcijańskiej tradycji, która dla nas wszystkich powinna być drogowskazem w transformacji ustrojowej i z trudem kształtującego się społeczeństwa demokratycznego”⁹. Po przywitaniu ks. Stanisław Puchała, duszpasterz akademicki, odczytał pozdrowienia od arcybiskupa Damiana Zimonia, metropolity katowickiego. List z pozdrowieniami przesłał również biskup diecezji ostrawsko-opawskiej, ks. Franciszek Lobkowicz.

Poświęcenia kaplicy dokonali bp Tadeusz Rakoczy i bp Paweł Anweiler.

„Ta uniwersytecka kaplica jest przestrzenią materialną, ale i miejscem duchowym, w którym zatrzymują się na modlitwie, znajdują Boga i swoją orientację życiową wierzący w Chrystusa, którzy na różne sposoby przeżywają akademicką przygodę i uniwersyteckie doświadczenia. To miejsce otwarte dla wszystkich, którzy stają się poszukiwaczami Prawdy, oddając się wiedzy, która nie zamyka się do ciasnych, pragmatycznych horyzontów”¹⁰ – powiedział bp T. Rakoczy, dziękując władzom uczelni za podjęcie inicjatywy otwarcia kaplicy i za całą troskę o intelektualną i duchową formację studentów.

Bp P. Anweiler, życząc wszystkim, by poszukiwanie Boga było dla nich istotnym składnikiem życiowego zdobywania wiedzy, powiedział: „Wyrażam nadzieję, że ta kaplica będzie miejscem osobistego szukania, wędrówki w

⁹ Zob. *Otwarcie kaplicy*, „Filia” Akademicka Gazetka Informacyjno-Promocyjna. Kwiecień - Maj, Cieszyn 1997/98, nr 45, s. 2; A. Świeży, *Razem się uczyć, razem się modlić.... „Gość Niedzielny”*, Bielsko-Żywiec, Katowice 1998, nr 22 (LXXV) s. 17 i 20.

¹⁰ Świeży, *Razem się uczyć, razem się modlić....*, s. 17 i 20.

głęb samego siebie po to, by szukać Boga, jak Go odnaleźć, by potem można było nauczać innych”¹¹.

Po poświęceniu kaplicy studenci Instytutu Pedagogiki Muzycznej pod dyr. Aleksandry Trefon-Paszek zaśpiewali *Missa della Domenica* – Girolamo Frescobaldiego, a Zygmunt Antonik publicznie po raz pierwszy wydobył dźwięk z organów, grając fragment „Bogurodzicy”

Wspólna modlitwa „Ojcze nasz”, błogosławieństwo biskupów i wystąpienie rektora Uniwersytetu Śląskiego prof. Tadeusza Sławka zakończyły tę doniosłą uroczystość. Rektor w pięknych, poetyckich słowach podkreślił pionierski charakter działań podjętych w dziedzinie edukacji religijnej cieszyńskiej uczelni, a szczególnie jej otwarcie się na potrzeby duchowe wielokulturowego i zróżnicowanego wyznaniowo środowiska.

Obca tradycji uniwersyteckiej jest myśl o podziałach między ludźmi, tak samo jak ekumenia „universitas” jest ogarnięciem wszystkiego. Nauka jest bowiem refleksem intelektualnym nad człowiekiem, nad światem w jego różnorodności. Szukaniem, czasami po omacku, dróg wiodących do prawdy, która nie jest niczym innym jak szukaniem odpowiedzi na najbardziej egzystencjalne pytania, również – a może przede wszystkim – na pytanie o jedność świata. Ekumenia i uniwersytet należą więc do jednego procesu dziejowego. Dlatego nie jest obca temu procesowi powstała kaplica ekumeniczna, jak również uruchomienie od nowego roku akademickiego (1998/99) nowej specjalności: edukacja religijna o profilu katolickim i ewangelickim. Studia te będą przygotowywać przyszłych katechetów dla Kościoła katolickiego i dla Kościoła ewangelickiego

Dzień 12 V 1998 roku zapisał się na kartach historii jako niezwykle wydarzenie, będące zwrotem ku bogatej przeszłości tradycji chrześcijańskiej, na której buduje się wspólnotę jedności, miłości i pokoju.

---

¹¹ Tamże, s. 20.